

Cudurka Alzheimerska

XAASHIDA XAQIIQDA EE KA SOO BAXDA XARUNTA ISWIDHISHKA EE CUDURKA ASAASAQA

Alzheimers sjukdom • faktablad på somaliska

Nooca ugu badan ee cudurka asaasaqa

Cudurka Alzheimerska waxaa sababa dhaawac soo gaara maskaxda taasoo adkeynaysa in uu qofku fiikiro, wax qorsheeyo oo uu hadlo. Cudurka Alzheimerska waa nooca ugu badan ee cudurka asaasaqa- oo sidoo kale loo yaqaanno cudurka garashada – wuxuuna ka dhigan yahay qiyaastii saddex meelood laba meel dhammaan kiisaska oo dhan.

Khatartu waxay sii kordhaysaa marka da'da ay sii weynaato

Waxa lagu qiyaasaa in ku dhawaad 100,000 oo qof oo Iswiidhan ku nool ay qabaan cudurka Alzheimerska. Cudurka si weyn uguma badna dadka ka yar 65 sano, ka dib khatarta uu qofku ugu dhici karo cudurka way sii kordhaysaa marka da'du kororto. Waxaa lagu qiyaasaa in boqolkiiba 20 dadka da'doodu ka weyn tahay 80 sano ay qabaan cudurka Alzheimerska.

Maxaa ka dhex dhaca maskaxda?

Cudurka Alzheimers, borotiinka loo yaqaan *beta-amyloid* wuxuu bilaabaa inuu isku ururo oo ku dhex ururo unugyada maskaxda dhexdooda. Isku dhacyo yaryar oo borotiin ah oo loo yaqaan *fibrils* ayaa ku sameysma gudaha unugyada maskaxda waxayna ka hortagaan qaadista nafaqooyinka muhiimka ah. Isbeddelladaan cudur-sidaha ayaa si tartiib-tartiib ah u faafa oo waxay dhaawac u geystaan qayb weyn oo maskaxda ah. Cudurka inta badan wuxuu socdaa sanado badan.

Cudurku si tartiib-tartiib ah ayuu u koraa

Cudurka Alzheimerska way adkaan kartaa in la ogaado sababtoo ah calaamadaha ugu horreeya waxay u yimaadaan si tartiib-tartiib ah. Calaamadaha hore sida caadiga ah waxaa ka mid ah hilmaan iyo jahawareer isku dhexyaac, xitaa meelaha uu qofku yaqaan. Waxaa adkaanaysaa in la barto waxyaabo cusub. Waxyaaboo aan hore u adkayn ayaa noqda kuwo adag in la qorsheeyo oo la fuliyo. Walaaca iyo niyad-jabka ayaa sidoo kale inta badan lala xiriiriyaa cudurka.

Calaamadaha hore ee cudurka Alzheimerska

- In la barto waxyaabo cusub ayaa sii adkaada
- Ilowga waxyaabihii dhowaan dhacay
- dhibaatooyinka helidda erayada

Calaamaduhu way sii xoogaystaan oo tiraduna waa badataa

Cudurka Alzheimerska waxay sii jiri kartaa sannado badan. Si tartiib-tartiib ah, hawlo badan oo badan ayaa sii xumaanaya, sida hadalka luqadda, aragtida wakhtiga iyo garashada. Sidoo kale way adkaanaysaa in la wada xidhiidho. Aakhirka waxay noqonaysaa lagama maarmaan in la helo caawinaad xagga labiska, nadaafadda iyo daryeelka shakhsi ahaaneed. Caawinta iyo taageerada adeegyada caafimaadka bulshada iyo daryeelka bulshada ayaa sidoo kale ugu dambeyntii loo baahan yahay.

Ogaanshaha hore

Way wanaagsan tahay in hore loo ogaado. Sidaa darteed, la xiriir dhakhtar haddii aad ka shakisan tahay cudurka Alzheimers. Cudurka laguma xaqiijin karo baaritaan fudud. Taa beddelkeeda, baaritaanka cudurka lagu ogaanayo wuxuu ku saleysan yahay dhowr baaritaan iyo imtixaano kala duwan, iyo sidoo kale wareysiyo lala yeesho qaraabada.

Daawaynta iyo maaraynta

Helitaanka sharaxaad ee calaamadaha garasho waxay sahlayaa in la qorsheeyo sida ugu wanaagsan uguna macquulsan oo leh nolal qiimo leh. Kaalmada guriga iyo noocyada kale ee taageerada kala duwan ayaa nolol maalmeedka u fududayn karaan. Waxa kale oo muhiim ah in la isku dayo in la abuurto nabad iyo xasillooni agagaarka qofka sababtoo ah walbahaarka ayaa inta badan xoojiya calaamadaha.

Maanta, waxaa jira daawooyin ka yarayn kara calaamadaha, gaar ahaan marxaladaha hore. Si kastaba ha ahaatee, cilmi-baarista cudurka Alzheimerska ayaa horumar weyn laga samayay sannadihii la soo dhaafay iyo daawooyinka sidoo kale dib u dhigi kara horumarinta cudurka ayaa ku jira horumarinta.

© Svenskt Demenscentrum

Warbixin dheeraad ah iyo waraaqaha xaqiiqada oo soomali ah ayaa laga heli karaa website-ka Svenskt Demenscentrum: www.demenscentrum.se/so

Svenskt Demenscentrum

Svenskt Demenscentrum, Sveavägen 155, 113 46 Stockholm, (08) 690 5800, info@demenscentrum.se

www.demenscentrum.se

Alzheimers sjukdom

FAKTABLAD FRÅN SVENSKT DEMENSCENTRUM

Den vanligaste demenssjukdomen

Alzheimers sjukdom orsakas av skador i hjärnan som gör det svårare att tänka, planera och kommunicera. Alzheimer är den vanligaste demenssjukdomen – eller kognitiva sjukdomen som man också säger – och står för runt två tredjedelar av samtliga fall.

Risken ökar med åren

I Sveriges beräknas närmare 100 000 personer vara drabbade av alzheimer. Sjukdomen är ovanlig före 65 år, därefter ökar risken att insjukna med stigande ålder. Hos personer som är 80 år eller äldre beräknas 20 procent ha utvecklat alzheimer.

Vad händer i hjärnan?

Vid Alzheimers sjukdom börjar proteinet *beta-amyloid* klumpa ihop sig och lagras mellan hjärnans nervceller. Inuti cellerna bildas *fibriller*, små garnnystan som förhindrar transporten av viktiga näringsämnen. Dessa sjukliga förändringar sprider sig och gradvis skadas en allt större del av hjärnan. Sjukdomsförloppet sträcker sig ofta över många år.

Sjukdomen kommer smygande

Alzheimer kan vara svår att upptäcka eftersom de första symtomen kommer smygande. Tidiga tecken brukar vara glömska och problem med att orientera sig, även i kända miljöer. Det blir svårare att lära sig nytt och saker som tidigare var okomplicerade blir besvärliga att planera och utföra. Även oro och nedstämdhet tillhör ofta sjukdomsbilden.

Tidiga tecken på alzheimer

- svårare att lära sig nya saker
- glömmet bort saker som nyligen hänt
- problem med att hitta ord

Symtomen blir fler och starkare

Alzheimer kan pågå i många år. Gradvis försämras allt fler funktioner, till exempel språk, tidsuppfattning och omdöme. Det blir även svårare att kommunicera. Hjälp med påklädning, hygien och personlig vård blir så småningom nödvändigt. Efterhand behövs även hjälp och stöd från samhällets vård och omsorg.

Tidig diagnos

Det är bra att få en tidig diagnos. Kontakta därför en läkare om du misstänker Alzheimers sjukdom. Sjukdomen går inte att fastställa genom ett enkelt prov. Diagnosen bygger istället på en rad olika tester och undersökningar, liksom intervjuer med anhöriga.

Bemötande och behandling

Att få en förklaring till symtomen ökar möjligheterna att planera för ett så bra och meningsfullt liv som möjligt. Hjälpmedel och annat stöd kan på olika sätt underlätta vardagen. Det är också viktigt att försöka skapa lugn och ro runt personen – stress förstärker ofta symtomen.

I dag finns läkemedel som kan lindra symtomen, främst i ett tidigt skede. Men alzheimerforskningen har gjort stora framsteg på senare år och läkemedel som även kan fördröja sjukdomsförloppet är under utveckling.

2025 • Svenskt Demenscentrum ©

Fler faktablad på olika språk kan skrivas ut från Svenskt Demenscentrums webbplats:
www.demenscentrum.se/Faktablad

Svenskt Demenscentrum

Svenskt Demenscentrum, Sveavägen 155, 113 46 Stockholm, 08 - 690 58 00, info@demenscentrum.se

www.demenscentrum.se